

Erdélyi Múzeum-Egyesületet üdvözölték meleg szeretettel és igaz tisztelettel, hanem Beszterce és Beszterce-Naszód vármegye magyarságát is, amely kiválóan alkalmasnak bizonyult egy többnapos tudományos és tudományközlő vándorgyűlés vendégül látására és helyi megrendezésére. A helyi rendezőbizottság munkája iránti elismerés jutott kifejezésre abban, hogy a megnyitó díszülés a vándorgyűlés társelnökéül választotta a rendezőbizottság elnökét, *gróf Bethlen Béla* főispánt. A díszülés után a résztvevők megkoszorúzták a Beszterce főterén álló országzászlót, megemlékezve az első és második világháború magyar hőseiről. Délben egyszerű közebed volt, amelyen *gróf Bethlen Béla* főispán pohárköszöntőt mondott a Kormányzó Úrra, *Kelemen Lajos* ny. múzeumi és levéltári főigazgató pedig serlegbeszédben emlékezett meg az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapítójáról, *gróf Mikó Imréről*.

A vándorgyűlés ünnepélyes bezárása alkalmával az Egyesület nevében *dr. Martonyi János* egyetemi tanár, a Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi szakosztály titkára mondott köszönetet a város és vármegye vendégszeretetéért, s egyben összefoglalta a vándorgyűlés tanulságait.

Hogy mit jelentett a vándorgyűlés Beszterce életében, hogy mennyi társadalmi és szellemi erőt mozgatott meg, erre a helyi rendezés részleteredményei mellett a legszebb bizonyíték az az értékes városismertetés, melyet a rendezőség a vándorgyűlés alkalmából adott ki, s amely első ízben foglalja össze ilyen formában a város történetét s a mai Beszterce megismeréséhez legszükségesebb tudnivalókat.

Végül ezen a helyen is köszönetet kell mondanunk a Besztercei Magyar Kaszinónak és a besztercei m. kir. állami gimnáziumnak azért, hogy a vándorgyűlés ünnepeinek, előadásorozatainak és vendégeinek igazi magyar vendégszeretettel rendelkezésre bocsátották három napon keresztül helyiségeiket, s ezzel lehetővé tették az Erdélyi Múzeum-Egyesület vándorgyűlésének a legméltóbb keretek között való megtartását. És köszönetet kell mondanunk a város közönségének is azért a vendégszeretetért, amellyel a vendégeknek családi házakban, vendégszobákban és szállodákban kellemes szállásról gondoskodott. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület és vándorgyűlésének minden egyes előadója és vendége számára feledhetetlen lesz az a négy nap, melyet 1943. őszén a magyar tudományosság és közművelődés szolgálatában Besztercén tölthetett.

Nagy Géza

VALENTINY ANTAL

Amilyen szerényen, csendesen tevékenykedett a kolozsvári egyetemi és múzeumi könyvtár szolgálatában, olyan észrevétlen, olyan csendben vonult nyugalmomba a múlt évben negyven évi fáradhatatlan munka után *Valentiny Antal*, az Egyetem és a Múzeum könyvtárának igazgatója. Az, hogy hatvanadik életévét csak most, a nyugdíjaztatása utáni esztendőben érte el, mutatja, hogy hosszú szolgálatát szinte gyermek-ifjúként kellett megkezdenie. S ha úgy is vélekednénk, hogy az a munkás negyven év, melyből több, mint két évtizednyi a megszállás nehéz idejére esett, önmagában, mint a köteles hivatali munka négy évtizede nem is érdemelne meg azt, hogy megemlékezzünk róla, egyrészt az a szoros lelki kapcsolat, mely Valentinyt a hivatalos viszonylaton túl munkájához és különlegesen éppen az EME-hez fűzte és fűzi, másrészt az a tudományos munkásság, melyet ő részben az EME céljainak megvalósítása érdekében végzett, elég jogcím arra, hogy legalább futólag megemlékezzünk munkás élete eredményeiről és felemelő, megnyugtató tanulságairól.

A szerémszegei Samacon 1883-ban született *Valentiny Antal* nehéz gyermekkor és semmivel sem könnyebb kalocsai meg szegedi diákévei után 1901-ben került Kolozsvárra előbb mint az egyetemi és múzeumi könyvtár napidíjas gyakornoka, majd végleges minőségű díjnoka. Ettől kezdve élete idegyökeresedett. Itt végezte könyvtári állása mellett kitartó munkával és szép eredménnyel az egyetemet; itt szerzett a görög és latin szakból tanári oklevelet is. Élete ezután legfeljebb a családi nehézségek sokaságában és abban különbözött társai életétől, hogy a ránehezedő terheket nagy emberi bölcsességgel, zúgolódás nélküli derűvel viselte.

Nyugodt, pontos természete a könyvtári munkában olyan megbecsülést szerzett neki, hogy felettesei javaslatára állami ösztöndíjjal előbb 1909-ben, majd 1914-ben svájci és németországi könyvtár-katalogizálási rendszerek, könyvpiari meg grafikai kiállítások tanulmányozására küldötték ki. Éppen csak hazaért, mikor kitört az első világháború, s neki tartalékos tisztként be kellett vonulnia katonának s rövidesen az orosz harcterre kellett mennie. Hamarosan sebesültként orosz fogságba esett. Két év múlva, 1917 novemberében betegon került haza; rá egy évre a könyvtár szolgálatában megérte a román megszállás idejét is. Mindenben osztozott az itt maradt tisztviselőtársakkal: az 1919-i eskümegetagadásra következő bizonytalanság kétségeiben éppen úgy, mint a rájuk s az erdélyi magyarságra 1920-ban szakadt fájó bizonyosság lelki nehézségeiben is. Az új uralom kezdetben a szakemberek teljes hiánya, később meg a megismert munkaerőben észrevett különleges szakértelem miatt becsülte, értékelte Valentinyt. Kisebbségi létére a könyvtárban rövidesen irányító feladatokat kapott, sőt hosszabb ideig a hatalmas könyvtári intézmény helyettes vezetője is lett.

A könyvtári munkában lelkiismeretes, megbízható tisztviselő azonban nemcsak ezen a réven érdemelte ki a hatalmon lévők és az erdélyi magyar tudományosság becsülését, hanem azzal is, hogy a könyvtári munka meg a megélhetés gondjának csökkentésére vállalt sok-sok mellékes munka mellett a lelki és anyagi nehézségek ez éveiben tudományos munkássághoz kezdett. Szorgalmára és nyelvtelenségére jellemző, hogy ő, aki a megszállás kezdetén románul egy szót sem tudott, 1924-ben olyan román alaktant szerkesztett, melyet a román szakkörök is nagy elismeréssel fogadtak.¹ Utána társszerkesztőként résztvett a mindmáig legteljesebb és leggondosabban szerkesztett három kötetes román-magyar és magyar-román szótár munkálataiban.²

A foglalkozásához legközelebb eső tudományszak, a könyvészet műveléséhez is már a 20-as évek elején hozzákezdett. Előbb *Racoviță Emil* megbízásából a kolozsvári könyvtáraknak és az egyetemi intézeteknek a természet-tudományi, az orvosi és a mezőgazdasági szakba tartozó anyagáról hatalmas könyvészeti munkát állított össze,³ majd a magyar tudomány számára legalább címszókban hozzáférhetővé tette a *S z á z a d o k* megbízásából a román törtenettudomány magyar vonatkozású könyveit és folyóirateikkeit, tanulmányait.⁴ *Ferenzi Miklós* halála után, 1934-től, *György Lajos* felkérésére ő tar-

¹ *Tüzetes román alaktan*. Kimerítő példatár dr. Cherestesiu Viktor román-magyar és magyar-román kézi- és zsebszótáraihoz. Összeállította: — Kolozsvár (Cluj), 1924. 176 l. — *Ism. Dacoromania III* (1922—23), 905. kk.

² A szótár első két kötete Cherestesiu Viktor, Ferenzi Miklós, Valentiny Antal és Cherestesiu H. Margit, a két másik kötet Cherestesiu és Valentiny szerkesztésében 1925-ben, illetőleg 1927-ben, utána pedig még több kiadásban jelent meg.

³ *Vö. Catalogul revistelor științifice și medicale din Cluj*. Alcătuit sub direcția lui E. G. Racoviță de către A. Valentiny. Kolozsvár (Cluj), 1920. 8-r. XXIV+455 l. [A bevezetés franciául is].

⁴ L. 1937—1940 között a *S z á z a d o k* pótfüzetében.

totta számon és tette közzé évenként az Erdélyi Múzeumban, illetőleg az Erdélyi Tudományos Füzetekben az elszakított erdélyi területeken élő magyarság könyvtermelésének könyvészeti adatait, hozzácsatolva az egyes évek anyagát összehasonlító megjegyzéseit.⁵ Egyesületünk munkásságának értékeléséhez elengedhetetlen segédkönyv az a könyvészeti összeállítás, amelyet az EMF háromnegyedszázados évfordulója alkalmával az egyesület kiadványairól tett közzé.⁶ Folyóiratunknak meg éppen nagy szolgálatot tett a Név- és Szakmutatóval; ez a folyóirat első ötven kötetének anyagát öleli fel.⁷

Ilyen hivatali múlt és a magyar tudományosságnak tett ilyen tiszteletre-méltó szolgálat után egészen természetes volt, hogy a visszatéréskor az egyetemi és múzeumi könyvtár élére *Valentiny Antalt* rendelte a legmagasabb elhatározás. Kezdetben alig néhány tisztviselő, később új tisztviselők egész sorának segítségével szinte emberfeletti könyvtári feladatokkal szembetalálkozva az átmenet két legnehezebb évét kellett Valentinynek könyvtárigazgatóként átküzdenie. Nagy feladatokat oldott meg és jelentős, évek hosszú sorát kívánó munkálatokat indított meg. Hogy a kolozsvári egyetemi és múzeumi könyvtár ma könyvtáraink között a könyvanyag és a tisztviselők létszáma tekintetében két budapesti könyvtár mellett az ország legjelentősebb könyvtára, abban nagy része van Valentiny Antalnak is.

A múlt évben még hatvanadik évének betöltése előtt negyvenéves szolgálata alapján meg kellett ugyan válnia Valentinynek a könyvtár ügyeinek igazgatásától, de amilyen munkalendülettel dolgozik ma is részint hivatalos megbízásból a könyvtár szakkatalógusának készítésén, részint az EME és az Erdélyi Tudományos Intézet megbízásából a múzeumi levéltár középkori okleveleinek kiadásán, illetőleg ismertetésén, legjobb jel arra, hogy tőle még eddigi munkájának méltó folytatását és megkoronázását várhatjuk.

Aki naponta látja Valentinyt, elinty, elolvassán és értelmezésén órák hosszat, napokon át fiatalokat is megszégyenítő belső lázzal fáradozik, s látja utána feicsillanni meleg, jóságos szemében e munka szeretetének fénylő örömét, belátja: mégis jobb volt *így* „nyugalomba küldeni“ *Valentiny Antalt*, hogy az ezután végzendő, kisebb körre, igazi szakterületére korlátozódó munkával és a tudományos kutatásban mutatkozó pontossággal, odaadással és mégis lázas igyekezettel legyen követendő példa azok számára, akiknek megadatik mellette vagy vele dolgozni a könyvtár korszerűsítése és az erdélyi középkor közelebbi megismertetésére irányuló forráskiadási munkálatok terén.

Szta

A SZMKE KÖZMŰVELŐDÉSI MUNKAJA A FELVIDÉKEN

A csehszlovák megszállás éveiben a Szlovenszkói Magyar Kultúr Egyesület (SZMKE) volt a felvidéki magyarság legnagyobb, legátfogóbb közművelődési szervezete. Legnagyobb azért, mert működésének területe Pozsonytól a ruszin földig terjedt; az ú. n. Kárpátalján („Rusziáskóban“) ugyanazzal a céllal, ugyanazzal a módszerrel s szervezettel a SZMKE test-

⁵ Az évenként közreadott adatokat l. 1934-től az EM. kötetekben, illetőleg az ErdTudFüz. 70, 79, 89, 95, 102, 112 és 122. számában.

⁶ *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadványainak könyvészeti leírása* (1859—1934). A György Lajos szerkesztette „Az Erdélyi Múzeum-Egyesület háromnegyedszázados tudományos működése 1859—1934“ című kiadvány (H. és é. n.) 201—79. l.-ján.

⁷ *Az Erdélyi Múzeum név- és szakmutatója*. 1874—1917 * 1930—1937. összeállította: Valentiny Antal és Entz Géza. Kolozsvár, 1942. 186 l.